

Soma

Rigveda'daki dinsel törenlerin odak noktasını Soma içkisi oluşturduğundan, onun tanrısı Soma da büyük bir önem kazanmıştır. Çoğu IX. Maṇḍala'da (114 tanesi) olmak ve beş-altı tanesi de diğer kitaplarda olmak üzere, ona düzülen yaklaşık 120 ilahi vardır. İndra ve Agni'den sonra en çok ilahisi olan tanrıdır. Ancak karakterinin insan biçimsel niteliği İndra, Agni veya Varuṇa kadar gelişmemiştir. Soma bitkisi ve onun suyu, Vedik şairin hep aklındadır ve onun düşünce gücüne bağlıdır. Soma, elinde keskin ve korkunç silahlar tutar; bir yayı ve bin oku vardır. Vāyu'nunki gibi, bir çift atla çekilen göksel bir arabası vardır. O, iyi bir araba sürücüsüdür. Yaklaşık yarım düzine ilahide sırasıyla İndra, Agni, Pūshan ve Rudra ile tanrı ikilemesi oluşturur. İndra'nın yakın arkadaşıdır. Kurban sırasında, kurban yerine gelerek, kutsal otların üzerindeki sunakları alır.

Soma aslında, süt gibi suyu olan, tırmanıcı bir bitkinin öz suyudur (asclepias acida). Hem tanrılar hem de brahmanlar tarafından içildiği söylenir. Tıpkı Yunan Dionisos'u (Lat. Baküs) gibi tanrılaştırılmıştır. İçeni sarhoş eden Soma içkisi, sık sık madhu (tatlı) diye adlandırılır; daha yaygın bilinen biçimiyse indudur (parlak damla) (VI, 44: 21). Soma'nın rengi kahverengi (babhru), kırmızı (aruṇa) ve çoğunlukla da koyu sarımsıdır (hari). Tamamen Soma'ya ayrılan IX. kitapta, Soma maddesi üzerine formüller yer alır.

Soma'yı sıkan din görevlileri Adhvaryu'lardır (VIII, 4: 11) Bitkinin sapları taşla dövülür, soma sıvısı yün süzgeçlerden geçirilir, tahtadan fiçılara akıtılır ve bir sedye üzerinde tanrılara sunulmak üzere kutsal otların üzerine konulur. Bu yöntemler, karmaşık ve mistik bir düşünce ve sonsuz çeşitlemeyle kaplanmış durumdadır. Bitkileri ezmeye yarayan taş atri veya gravan denir. Ezilip çıkarılan suyun, koyun yününden geçirilip süzülmesine ise pavamāna veya punāna denir. Bu nedenle Soma'ya sık sık "Soma Pavamāna" diye (özellikle IX. Maṇḍala'da) seslenilir. Bu katışıksız Soma'ya bazen "saf" anlamında śuddha, bazen de "parlak" anlamında śukra veya suçi denir. Bu sıvı yalnızca İndra ve Vāyu'ya sunulur. Süzülmüş soma, kavanozlara (kalaśa) veya fiçılara (droṇa) konur; orada tatlanması için su ve sütle karıştırılır. Bu işin eylemi için mric "temizlemek, parlatmak" eylemi kullanılır. Soma'ya üç şey eklenmesinden söz edilir: Süt (go), yoğurt (dadhi) ve arpa (yava). Bu katkı, bir elbise veya parlak bir giysi gibi kabul edildiğinden, Soma'dan "güzellik donanmış" diye söz edilir. Soma günde üç kez sıkılır: Akşam sıkıldığında Ribhular davet edilir; gün ortasındaki ve sabahki de İndra içindir. Soma'nın üç evinden (sadhastha) kastedilen de, olasılıkla ritüel sırasında kullanılan üç ayrı yayıktır.

Soma'nın sularla ilişkisi, karışımlardan ötürüdür ve çok çeşitli yollarla ifade edilir. O, suların içinde büyüyen bir damla veya suların içinde bir embriyondur, ya da suların çocuğudur. Sular onun anneleri veya kız kardeşleridir. O, akarsuların efendisidir. O, suları oluşturur ve hem cennete hem de dünyaya yağmur olarak

düşmesine neden olur. Soma'nın damla damla düşerken çıkardığı ses, biraz abartılı olarak, bir kükreme veya yıldırım sesine benzetilmiştir. Bu yüzden ona, suların boğası denir ve şeklen de boğa biçimli olduğu düşünülür. Bundan başka o, atlar veya kuşlar kadar da hızlı olarak kabul edilir. Sarı renginden ötürü şairler onu güneşle ilintili olarak hayal ederler. Soma, cennetin sütüdür (pīyūsha) (IX, 51:2).

(Çeşitli Görseller)